

Meditatie juli-augustus 2020: Een reisverhaal

Ds. Sara Dondorp

Vakantie is een tijd voor reisverhalen. In verhalen kan je de hele wereld afreizen – en verder – in je eigen leunstoel of achtertuin. Een paar jaar geleden las ik een reisverhaal dat je tot de Science Fiction zou kunnen rekenen, maar evengoed zou het een liefdesverhaal kunnen zijn, of zelfs een geloofsverhaal. Destijds schreef ik er een recensie over voor de Groninger Kerkbode, maar achteraf realiseerde ik me dat ik het belangrijkste element niet genoemd had.

In de roman Het boek van wonderlijke nieuwe dingen van Michel Faber, lezen we over de ietwat onzekere dominee Peter Leigh die tot zijn stomme verbazing is aangenomen als pastor in een ruimtevaartproject. Hij komt terecht op planeet Oase die lichtjaren van de aarde verwijderd is. Je kunt er alleen komen met een futuristisch ruimteschip. De mensenkolonie is gevestigd in een steriel gebouw waar alles gereguleerd is. Buiten de kolonie is de planeet dor en onherbergzaam en de lucht zwaar en vermoeiend. Door middel van een soort computerterminal kan hij communiceren met zijn vrouw Bea, die op aarde is achter gebleven. Communicatie over grote afstand en met flinke vertraging. Hij schrijft over zijn vervreemding, zij schrijft over de toestand op aarde, waar steeds vaker natuurrampen plaatsvinden. Gaandeweg komen we er achter dat zij zijn mentor is geweest in het geloof en dat hun geloof is wat hen bindt.

Na enige tijd ontdekt Peter dat hij niet gevraagd is als pastor voor de kolonisten (vooral ingenieurs en avonturiers) maar voor de plaatselijke bevolking. Een flink eind rijden van de kolonie is een dorp van Oasiërs, wezens die wel iets weg hebben van mensen, maar toch ook heel anders zijn. Ze zijn verlegen, volgzaam, vriendelijk en vooral heel erg geïnteresseerd in het geloof. Dominee Peter Leigh wint hun vertrouwen en gaat zich steeds meer met hen verbonden voelen (en drijft zo steeds meer weg van het leven dat zijn vrouw leidt). Hij vertelt ze over het Boek van wonderlijke nieuwe dingen, want het woord Bijbel kennen ze niet. En hij vraagt zich af of de boodschap van heil voor mensen ook heil voor Oasiërs betekent.

Over de aardse kolonisten op Oase komen we niet heel veel te weten. De indruk wordt gewekt dat zij deze planeet als toevlucht willen gebruiken voor wanneer leven op de planeet aarde steeds moeilijker wordt. Daarbij hebben ze de plaatselijke bevolking nodig om te ontdekken wat voor voedsel er op de planeet groeit en dat soort dingen. Maar in de Oasiërs zelf en wat hen beweegt zijn ze totaal niet geïnteresseerd. (Ze zijn alleen van belang als hulpmiddel, niet als gesprekspartner: de meest extreme vorm van institutioneel racisme.) Het blijkt dat een eerdere pastor contact met hen gelegd had en op mysterieuze wijze is verdwenen. De Oasiërs eisten een nieuwe pastor, anders wilden ze totaal niet meer meewerken met de kolonisten. De rol van dominee Peter Leigh is dus vooral om de plaatselijke bevolking te vriend te houden. Als zelfdenkende wezens worden zij niet serieus genomen. Behalve dan door de dominee. Het boek biedt veel stof tot nadenken. Wat betekent verbondenheid en met wie voel je je verbonden? Wat is menselijkheid en gaat medemenselijkheid verder dan mensen alleen? En wat betekent heil?

Na lange tijd begint er iets te dagen waarom voor de Oasiërs het evangelie zo belangrijk is. (Dat is wat ik in mijn recensie onvermeld had gelaten.) Peter heeft samen met de Oasiërs een kerk gebouwd die hij met hen gaat inrichten. Dan gebeurt er een klein ongelukje, waarbij een Oasische vrouw een soort blauwe plek oploopt. De Oasiërs reageren alsof er een ramp gebeurd is. In hun perspectief is dat ook zo. Het blijkt namelijk dat het lichaam van de Oasiërs niet de capaciteit heeft om te genezen. In een mensenlichaam geneest een blauwe plek of zelfs een klein sneetje helemaal vanzelf. Voor een Oasiër is het een onomkeerbare weg naar het einde. De belofte van nieuw leven heeft voor hen een veel concretere betekenis dan voor ons mensen. Zij verlangen naar genezing en hopen dat in het evangelie te vinden. In mijn ogen is dit en prachtige vondst van de auteur om invoelbaar te maken wat genezing werkelijk betekent. Pas veel later las ik dat Michel Faber het boek schreef terwijl zijn vrouw ongeneeslijk ziek was, als een ode aan haar. Het is een 'reisboek' geworden dat tegelijkertijd een troostboek is.